

ОБҐРУНТУВАННЯ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ЗАСАД МЕХАНІЗМУ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ НА МАКРОРІВНІ

ВСП Уманський фаховий коледж технологій та бізнесу УНУС

Анотація. Розглянуто механізм формування й реалізації фінансової політики в аграрній сфері економіки в умовах якісних перетворень перехідного періоду. Обґрунтовано необхідність зміни способу реалізації фундаментальних засад фінансового механізму у практичній діяльності.

Ключові слова: фінансова політика; аграрна сфера; кредитування, оподаткування.

SUBSTANTIATION OF THE FUNDAMENTAL PRINCIPLES OF THE MECHANISM OF FINANCIAL POLICY AT THE MACRO LEVEL

Abstract. The mechanism of forming and realization of financial policy is considered in the agrarian sphere of economy in the conditions of high-quality transformations of transitional period. The necessity of the method of realization of fundamental financial principles mechanism is offered for practical activity.

Keywords: financial policy; agrarian sphere; crediting, taxation.

Механізм формування й реалізації фінансової політики в аграрній сфері економіки України потребує глибокого осмислення та подальшої модернізації з урахуванням потреб інтеграційних процесів. Йдеться не лише про необхідність змінювати способи реалізації фундаментальних засад цього механізму у практичній діяльності, але й про потребу теоретичних узагальнень з даної проблематики відповідно до викликів та запитів сьогодення.

В економіці діють такі механізми: господарський, фінансовий, кредитний, валютний, ціновий, ринковий, грошовий, організаційний, координаційний, бюджетний, мотиваційний, страховий тощо. Сьогодні в економічній літературі існують два основних підходи або напрямки до розуміння цього поняття. За першим напрямком, механізм – це організація, налагодження роботи економіки і фінансів [1]. Отже, механізм є важливою складовою виробничого і фінансового менеджменту. Інший, другий підхід – це розуміння механізму як засобу зовнішнього впливу держави і підприємств на економіку та суспільство.

Можна стверджувати, що саме цей підхід заслуговує на пильну увагу, оскільки: по-перше, економіка не може успішно розвиватися без втручання держави; по-друге, управління господарством не можливе без відповідного механізму; по-третє, без адекватного механізму не можна вивести національну економіку "на траєкторію сталого розвитку".

В наукових публікаціях розглядають різні види механізмів, однак, базовим поняттям є господарський механізм. Стрижневе місце в структурі господарського механізму займає фінансовий механізм [2], тому, що він є: по-перше, основою індикативного планування; по-друге, базою ціноутворення; по-третє, підставою для змін у фінансовому праві.

Будь-які зміни у фінансовому механізмі автоматично повинні бути відображені у всіх підсистемах господарського механізму. Фінансовий механізм, таким чином, є органічною частиною механізму господарського, тому, його дослідження, удосконалення і т.п. вимагає системного підходу. Наприклад, не можна вдосконалювати окремі елементи фінансового механізму без урахування механізму ціноутворення.

Зміна організаційної структури господарського механізму неминуче зумовлює кількісні і якісні зміни у фінансовому механізмі. На макрорівні фінансовий механізм є складовою частиною єдиної фінансової системи. Отже, фінансова система охоплює: сферу фінансів на макро- і мікрорівні (об'єкт фінансової системи); сукупність фінансових органів та інститутів (суб'єкт фінансової системи); фінансовий механізм (засіб взаємодії суб'єкта й об'єкта фінансової системи). Фінансовий механізм стимулює весь процес відтворення: виробництво, розподіл, обмін і споживання. Він покликаний забезпечити найсприятливіші умови дії об'єктивних економічних законів. Усі елементи фінансового

механізму повинні бути конкретними, дієвими, погодженими в єдиній системі. Фінансовий механізм не можна тлумачити тільки з позиції об'єктивних чинників, оскільки є суттєва відмінність у складі, змісті і характері механізму дії економічних законів і механізму їхнього використання.

Без сумніву, фінанси, як об'єктивна економічна категорія, належать до механізму дії економічних законів. Фінансовий же механізм створюють суб'єкти фінансової системи для реалізації фінансової політики. Відповідно, при розробці фінансової політики необхідно враховувати дію об'єктивних економічних законів і закономірностей. За останні 30 років, в економічній літературі з'явилося багато визначень фінансового механізму.

Фінансовий механізм – це сукупність форм, методів і важелів планового управління фінансовими відносинами, пов'язаними з плануванням фінансів, утворенням, розподілом і використанням грошових доходів, нагромадженням фондів, із системою фінансування видатків. Сукупність фінансових важелів з притаманними їм особливими методами практичного застосування утворює фінансовий механізм впливу на суспільне виробництво. Фінансовий механізм – це сукупність конкретних форм і методів забезпечення розподільчих і перерозподільчих відносин, утворення доходів, фондів грошових коштів. Фінансовий механізм – це сукупність методів та форм, інструментів і важелів впливу на економічний і соціальний розвиток суспільства в процесі здійснення розподільних і перерозподільних фінансових відносин. Фінансовий механізм – це система фінансових важелів впливу на організацію, планування і стимулювання використання фінансових ресурсів.

Фінансовий механізм підприємства – це система управління фінансовими відносинами підприємства через фінансові важелі за допомогою фінансових методів. Є чотири головні групи фінансових відносин підприємств матеріального виробництва: фінансові відносини підприємств з державою (платежі в державний бюджет і фінансування із держбюджету), фінансові відносини підприємств з керівними організаціями, фінансові відносини підприємств один з одним (оплата й отримання штрафів, пені і неустойки), фінансові відносини на підприємстві (утворення і використання грошових фондів цільового призначення). Система цих фінансових відносин утворює фінансовий механізм підприємства. "Державне регулювання створює певне середовище господарювання, в якому окремо взяте підприємство почуває себе краще або гірше залежно від його здатності адаптуватися до змін, що відбуваються". "Фінансовий механізм – це складова частина господарського механізму, сукупність фінансових стимулів, важелів, інструментів, форм і способів регулювання економічних процесів і відносин. Фінансовий механізм включає передусім ціни, податки, мита, пільги, штрафи, санкції, дотації, субсидії, банківський кредитний і депозитний процент, облікову ставку, тарифи"[3].

Фінансовий механізм підприємства – це система управління фінансами, призначена для організації взаємодії фінансових відносин і фондів грошових засобів з метою оптимізації їхнього впливу на кінцеві результати виробництва. "Фінансовий механізм – це сукупність форм і методів створення і використання фондів фінансових ресурсів з метою забезпечення різних потреб державних структур, господарських суб'єктів і населення" [3]. "Фінансовий механізм – це система дії фінансових важелів, яка виражається в організації, плануванні і стимулюванні фінансових ресурсів" [4]. Фінансовий механізм підприємства – це система управління фінансами підприємства в цілях досягнення максимального прибутку. "Фінансовий механізм – це сукупність економіко-організаційних та правових форм і методів управління фінансовою діяльністю держави, які функціонують у процесі формування, розподілу й використання цільових централізованих і децентралізованих фондів грошових ресурсів для задоволення потреб суспільства" [5]. "Фінансовий механізм – комплекс спеціально розроблених і законодавчо закріплених норм і методів створення та використання фінансових ресурсів для забезпечення економічного розвитку і соціальних потреб громадян" [2]. Усі наведені визначення фінансового механізму по-різному його тлумачать. Найбільшим недоліком вітчизняних і зарубіжних дослідників у визначенні поняття фінансового механізму є відсутність його тісного взаємозв'язку з фінансовою політикою та брак окремих або й цілих груп елементів.

Отже, фінансовий механізм – це система визначених фінансовою політикою фінансових методів і фінансових важелів, які використовують у своїй діяльності держава та підприємства за відповідного правового, нормативного та інформаційного їх забезпечення [6]. Потреба в повноцінному використанні багатофункціональної природи сільського господарства і села в інтересах усього суспільства спонукатиме до необхідності: в процесі реалізації аграрної політики спрямовувати дедалі

більшу частину державної підтримки аграрного сектора на розвиток конкурентоспроможного малого і середнього підприємництва в сільському господарстві, нарощування людського капіталу аграрного сектора, диверсифікацію доходів виробників сільськогосподарської продукції, підтримку екологічних заходів і природоохоронної діяльності; засобами регуляторної політики формувати сприятливі умови для створення і функціонування малих підприємств у сільській місцевості у поза аграрних видах діяльності; в процесі вдосконалення міжбюджетних відносин забезпечити наповнюваність місцевих бюджетів податковими надходженнями, достатніми для повноцінного виконання на сільських територіях основних функцій самоврядування; у межах регіональної політики забезпечувати випереджувальний розвиток сільської інженерної і соціальної інфраструктури; на всіх рівнях організації суспільства цілеспрямовано формувати сприятливе інституційне середовище сільського розвитку, в тому числі створювати умови для того, щоб сільські жителі активніше використовували право голосу при розв'язанні проблем своїх громад і прийнятті загальнодержавних рішень.

Механізм формування й реалізації фінансової політики повинен бути дієвим та ефективним. Судити про це можна лише на підставі оцінки ефективності всього господарського механізму. Узагальнюючим показником ефективності механізму фінансової політики на макрорівні є темпи зростання валового внутрішнього продукту і національного доходу – основне джерело зростання добробуту суспільства. Механізм фінансової політики не можна тлумачити тільки з позиції об'єктивних чинників, оскільки є суттєва відмінність у складі, змісті і характері механізму дії економічних законів і механізму їхнього використання.

На основі вище викладеного можна сформулювати висновок, що фінанси, як об'єктивна економічна категорія, належать до механізму дії економічних законів. Фінансовий же механізм створюють суб'єкти фінансової системи для реалізації фінансової політики. Відповідно, при розробці фінансової політики необхідно враховувати дію об'єктивних економічних законів і закономірностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Львович С.В. Фінансовий механізм макроекономічного регулювання / Львович С.В. // Фінанси України. - 2000. - № 12. – С. 25-33.
2. Економічна енциклопедія. У трьох томах. Том 3. – Київ: Академія, Тернопіль: Академія народного господарства. – 2002. – 952 с.
3. Василик О.Д. Теорія фінансів / Василик О.Д. - К.: НІОС, 2001. – 416 с.
4. Балабанов И.Т. Основы финансового менеджмента. Как управлять капиталом / Балабанов И.Т. - М.: Финансы и статистика, 1994. – 384 с.
5. Государственные финансы: [учебное пособие] / Под ред В.М. Федосова, С.Я. Огородника и В.Н. Суторминой. – К.: Лыбидь, 1991. – 276 с.
6. Ковалюк О.М. Фінансовий механізм організації економіки України (проблеми теорії і практики): [монографія] / Ковалюк О.М. - Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2002. – 396 с.
7. Гудзь О.Є. Формування адаптивного механізму фінансової безпеки агроформувань: методологічний вимір / Гудзь О.Є. // Вісник Харк. Нац. Техн. Ун-ту сільського господарства: Економічні науки. Вип. 90. – Харків: ХНТУСГ, 2009 р. – 316 с. – с. 32-45.
8. Фінанси в період реформування агропромислового виробництва / [Дем'яненко М.Я., Алексійчук В.М., Борщ А.Г. та ін.]; За ред М.Я. Дем'яненка. – К.: ІАЕ УААН, 2002 – 645 с.
9. Ринкова трансформація економіки АПК: [кол. монографія у 4 ч.]; За ред. П.Т. Саблука, В.Я. Амбросова, Г.Є. Мазнева. – Ч.3: Фінансово-кредитна система. – К.: ІАЕ, 2002. – 477 с.
10. Пашковский В.С. Кредитно-расчётный механизм в системе управления отраслью / Пашковский В.С. - М.: Финансы, 1980. – 144 с.

Шиманська Олена Володимирівна – викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист ВСП Уманського фахового коледжу технологій та бізнесу УНУС, Умань, e-mail: s.olena.v12@gmail.com

Shymanska Olena Volodymyrivna – lecturer of higher qualification category, teacher-methodist, Separate structural division Uman college of technology and business of Uman National University of Horticulture, Uman, s.olena.v12@gmail.com